

Rasizam u Njemačkoj između dva svjetska rata

Rasizam u Njemačkoj između dva svjetska rata nije pogađao samo Židove, već i druge nacionalne i rasne skupine. Jedan od glavnih razloga, zbog kojeg je došlo do kulminacije, poraz je u Prvome svjetskom ratu i dolazak nacista na vlast. Rasizam koji se pojavio u Njemačkoj između dva svjetska rata prouzročio je jedan od najvećih zločina u povijesti čovječanstva.

1. Uvod

U ovom će radu za početak biti objašnjen pojam rasizma i njegov povijesni razvoj u Njemačkoj u razdoblju između dva svjetska rata. Posebno će se govoriti o antisemitizmu i odnosu Nacističke stranke prema drugim rasama. Weimarska Republika i Treći Reich započeli su prvobitno s manjim promjenama u društvu, a kasnije su te promjene postale društvene, ekonomske i političke te su najviše utjecale na nacionalne manjine i rasne skupine u Njemačkoj.

2. Pojam rasizma i rasizam u Njemačkoj

Rasizam je ideologija o podjeli ljudi na separatne i ekskluzivne biološke zajednice koje se nazivaju rasama. Ova ideologija počiva na ideji o nejednakosti među rasama te prednošću i naprednošću određenih rasa u odnosu na druge (1). Najveći zagovaratelji rasizma bili su bijelci iz Europe i Sjedinjenih Američkih Država. Bijelci iz europskih država smatrali su da su, za razliku od drugih ljudi, na višem stupnju razvoja. Posebno je bilo istaknuto mišljenje da su bijelci na većoj razini nego negroidi i australoidi. Taj osjećaj dominacije posebno je bio prisutan zbog enormne količine robova koji su dominantno bili porijeklom iz Afrike (Fredrickson, 2015: 2-13.).

Osobe koje klasificiraju ljude na temelju njihove rase pronašle su opravdanje u eugenici, koja je po svim karakteristikama bila znanost i koja je za temelj svoga djelovanja uzimala Darwinovu teoriju evolucije i prirodne selekcije, a po kojoj je bijeli čovjek bio dominantan u odnosu na druge ljude. Samim time on je bio i najpodobniji za vladanje nad ostalima (2). Eugenika je kao znanost nastala u drugoj polovici XIX. stoljeća i u tom vremenu bila je priznata znanstvena disciplina, ali je u suvremenom dobu diskreditirana i njezina su načela bila odbačena.

Posebno je ova znanost bila štovana od strane bogatih pojedinaca koji su davali velike količine novca za njezin razvoj i unapređivanje.

Ovakav pristup izučavanja imali su i Eugen Fischer i Alfred Rosenberg, koji su se zalagali za nadmoć jedne rase i to ne cijele bijele rase kao u prijašnjim tumačenjima eugenike, već za nadmoć jednog dijela bijele rase (De Fontete, 1997: 56-68). U toj je hijerarhiji na vrhu bila postavljena arijevska ili viša rasa (Hitler, 2002). U suštini nije bilo velike razlike u tumačenjima potrebnih kvalifikacija za rasnu superiornost, ali bilo je mimoilaženja u nazivu te rase. Rosenberg, kao jedan od glavnih ideologa nacista, preferirao je termin *nordijci*, dok je s druge strane vođa nacista Adolf Hitler davao prednost terminu *arijevci* pa se taj naziv uvriježio za ovu *višu rasu* (De Fontete, 1997: 56-68).

U tu *višu rasu* svrstavani su Germani, neki Englezi, Nizozemci i Skandinavci. Poslije njih bili su Latini ili mediteranski arijevska u koje su bili ubrajani Španjolci, Talijani i neki Francuzi (McMahon, 2007: 190-201). Ova skupina bila je tolerirana i pripadnike ovih nacija Nijemci nisu smatrali potpuno nižom rasom, već su na njih gledali kao na bijelce koji su izgubili svoju čistoću miješanjem s drugima, posebno s crncima.

Za razliku od Latina, po ovoj hijerarhiji Slaveni su bili ubrajani u niža bića pod nazivom *Untermenschen* (McMahon, 2007: 190-201). Oni su bili percipirani kao nečisti i njihova je budućnost u Trećem Reichu bila već predodređena. U ovakvom je društvu za Slavene postojalo samo zarobljeništvo i prisilni rad ili smrt (Longerich, 2010: 241). Tolerirali su jedino neke Slavene zbog njihovog dobrovoljnog pristupanja Trećem Reichu i pomaganju tijekom rata. Moguće je i to da su nacisti vjerovali u to da Slaveni imaju i mali dio germanskih gena, ali ne i dovoljan. Zbog toga su stanovnici Ukrajine, Čehoslovačke, Bugarske i Hrvatske, iako Slaveni, ipak bili tolerirani i njihovo je sudjelovanje u ratu čak bilo i poticano (Longerich, 2010: 147-150).

Ispod Slavena, koji su imali povezanosti s Germanima, u hijerarhiji su se nalazili čisti Slaveni, Azijati i Mongoloidi (Longerich, 2010: 241). Kao i kod prijašnje podjele, i prilikom ove podjele postojao je problem jer je najvažniji saveznik Trećega Reicha bio Japan. Nijemci su smatrali da su oni također niža vrsta tj. *Untermenschen*. Nisu takav pogled imali samo Nijemci, već su i Japanci

smatrali da su oni superiorniji od drugih (Furuya, 1995, 18-75).

Na dnu ljestvice nalazili su se Židovi, Poljaci, Srbi, Romi i crnci. Za ove su skupine smatrali da su samo jednu stepenicu iznad životinja ili čak da su životinje i da se ne mogu okarakterizirati i nazivati ljudima. Posebno su mislili da crnci pripadaju životinjskom carstvu, a da ne pripadaju ljudskoj rasi (Longerich, 2010: 147-150). Kao što je već spomenuto, na vrhu hijerarhije bili su Germani, neki Englezi, Nizozemci i Skandinavci, kao predstavnici čiste bijele rase.

Glavni ideolozi doktrine rasizma u Njemačkoj bili su Alfred Rosenberg i Houston Stewart Chamberlain (De Fontete, 1997: 56-68). Zanimljivo je to što ni Rosenberg ni Chamberlain nisu porijeklom iz Njemačke već iz Estonije, tadašnjeg Ruskog Carstva, odnosno Engleske. Bez obzira na njihovo negermansko porijeklo, ipak su bili naturalizirani Nijemci koji su u mnogome bili radikalniji nego rođeni Nijemci (De Fontete, 1997: 56-68).

U pogledu istraživanja Rosenberg i Chamberlain nisu se puno razlikovali i obojica su stajali naglasak na historijsko proučavanje rase. Oni su postavili tezu da je sve ono što je gradio bijeli čovjek, a posebno arijevac ili nordijac, nakon nekog vremena uništila inferiorna rasa (De Fontete, 1997: 56-68). Na ovu će se tezu kasnije pozivati nacisti, ali i drugi desničari, prilikom opravdavanja poraza u Prvome svjetskom ratu (Hitler, 2002).

3. Stanje u Weimarskoj Republici i povijesni okvir nastanka rasizma u Njemačkoj

Važno je napomenuti da rasizam u Njemačkoj nije nastao dolaskom nacista i nije postojao samo za vrijeme njihove vladavine. Rasizam u Njemačkoj vuče dublje korijene koje je postupno raslo nakon poraza u Prvome svjetskom ratu da bi kulminirao dolaskom nacista na vlast (Heilbronner, 2004: 9-23). Ova mržnja, koja je najviše bila izražena za vrijeme Drugoga svjetskog rata, nije mogla nastati preko noći, nego je postupno rasla više desetljeća.

Weimarska Republika, iako nije bila institucionalno rasistička, ipak je u velikoj mjeri stigmatizirala crnce i Židove (Heilbronner, 2004: 9-23). U početku nije bilo općenarodne netrpeljivosti prema ovim skupinama, ali nakon nekog vremena došlo je do promjene te situacije. Postupno je rasla mržnja, a temelj te mržnje više nije bio samo poraz Njemačke u Prvome svjetskom ratu, nego se broj razloga konstantno povećavao (Heilbronner, 2004: 9-23).

Jedan od važnijih razloga zbog kojih su Nijemci prezirali druge rase, a posebno Židove i crnce, bio je taj što su smatrali da bi rezultat sklapanja miješanih

brakova između ovih skupina i arijevaca bilo miješano potomstvo (Roos, 2013: 155-180). Takvo potomstvo ne bi bilo arijevske, već bi bilo nižeg stupnja i tako bi takvi brakovi samo pridonijeli ubrzanju degradaciji arijevske rase. Posebno je stavljan naglasak da žene ne smiju imati odnose s drugim rasama (De Fontete, 1997: 56-68).

Upravo je zbog toga okupacija Rajnske oblasti od strane francuske vojske, koja je djelomično bila regrutirana od crnaca iz francuskih kolonija iz Afrike, razljutila Nijemce (Roos, 2013: 155-180). Te vojnike nisu s prijezirirom promatrali samo Nijemci, već su i drugi iz Europe na derogativan način izražavali svoje stavove. Čak je dan i naziv za ovu okupaciju te je nazvana *crna pošast* (Roos, 2013: 155-180). Djeca rođena u tom razdoblju na tom prostoru, većinom izvanbračna, tj. potomci crnih francuskih vojnika i žena iz Rajnske oblasti, dobila su kolektivni naziv *Rajnska kopilad*. Kada je Hitler došao na vlast, donio je zakon koji se ticao upravo potomaka iz ovih veza. On je izjednačio ove potomke s osobama s mentalnim poteškoćama i invaliditetima i naredio je da se svi eutaniziraju kako bi spriječio njihovo dalje razmnožavanje (Longerich, 2010: 92-94).

4. Razdoblje Trećega Reicha i Hitlerovi rasni zakoni

Adolf Hitler u knjizi *Mein Kampf* osvrnuo se na događanja u Rajnskoj oblasti nakon Prvoga svjetskog rata. Naveo je kako je *crna pošast* bila organizirana od strane Židova i smatrao je da je to židovski pokušaj da umanje ugled, čast, kulturu i politički položaj Germana. Ovakav scenarij bio je nedopustiv za Hitlera jer nije želio dopustiti Židovima da nastave sa svojim radom u Njemačkoj. On je smatrao da bi time došlo do uništenja njegove idealne budućnosti arijevske rase i samim time i pada čovječanstva (Hitler, 2002).

Pored mržnje prema crncima potrebno je naglasiti i Hitlerov odnos prema Romima (Longerich, 2010: 49). Oni su čak bili progonjeni i u razdoblju Weimarske Republike kada im je bilo zabranjeno putovanje i zadržavanje u pojedinim regijama bez opravdanog razloga. Po tom pitanju najoštrija je bila Bavarska koja je prva donijela taj zakon i koja je zatvarala i slala na prisilni rad sve prekršitelje ovih zakona. Ubrzo nakon što je Bavarska počela s provođenjem ovih zakona i druge pokrajine Weimarske Republike počele su ih provoditi da bi se ta praksa proširila i na susjedne zemlje (Sparing, 1997, 39-40). U međuratnom razdoblju sve su češće bili napadani članovi romskih zajednica da bi u Drugome svjetskom ratu došlo do kulminacije kada je ubijeno 200 000 do pola milijuna Roma (4).

Ipak, najomraženija rasa i skupina ljudi bili su Židovi.

Iako su nacisti progonili i druge, smatrali su ostale samo sredstvima kojima se Židovi koriste da unište Germane. Kada je Adolf Hitler došao na vlast 1933. godine, počinje i institucionalni rasizam (Heilbronner, 2004: 9-23). Do ovog trenutka rasizam i druge slične ideologije većim su dijelom bile izražavane samo od strane pojedinaca ili manjih skupina. Zbog Hitlerovog dolaska na vlast dolazi i do javnog i sistematskog rasizma u Njemačkoj. Svoje planove nacisti su počeli provoditi već nekoliko mjeseci nakon dolaska na vlast. Donijeli su zakon o *restauraciji civilne službe* u kojem je svim nearijevcima bilo zabranjeno raditi u državnim službama (Longerich, 2010: 29-52).

Ovaj je zakon bio uvod Nürnberškim zakonima iz 1935. godine. Postojala su dva Nürnberška zakona čiji je cilj bio *zaštita germanske krvi i časti* od daljnjeg derogiranja (Longerich, 2010: 29-52). Prvobitno su bili zahvaćeni samo Židovi, ali ubrzo su i druge nepoželjne skupine bile uvrštene u ove zakone. Nürnberškim zakonima arijevcima je bilo zabranjeno stupanje u brak sa Židovima, kao i bilo kakav izvanbračni odnos. Osim toga, svi su arijevcima bili pozvani da bojkotiraju židovsku književnost, znanost, kao i njihove radnje i poduzeća. Židovi su nakon ovih zakona počeli trpjeti i nasilje od strane nacista (De Fontete, 1997: 82-86). Time je započelo razdoblje javnog antisemitizma.

Zbog vanjske politike nije započet masovni progon Židova i drugih skupina do kraja 1936. godine, već je započeo tek nakon ljetnih olimpijskih igara u Berlinu (Akatama, 2017: 18-21). Bez obzira na nastojanja da prikažu drugačiju sliku, druge su države primijetile nedostatak Židova u njemačkoj reprezentaciji kao i odvojen smještaj za strane natjecatelje koji su pripadali u nabrojane kategorije prema Nürnberškim zakonima. Na tim olimpijskim igrama Hitler je odbio čestitati Corneliusu Johnsonu koji je osvojio zlato u disciplini skok u vis. Razlog tome je to što je Johnson bio crnac i što je bio bolji od arijevac, što je bilo nepodnošljivo za Hitlera. Američke su novine pisale kako Hitler nije htio čestitati ni Jesseju Owensu, najuspješnijem atletičaru na igrama, zato što je bio crnac (Shenkman, 2016).

Važno je napomenuti i to da su u ovome razdoblju započele pripreme za *konačno rješenje židovskog problema*, tj. rješenje pitanja opstanka Židova u Europi, a kasnije i u svijetu (Longerich, 2010: 154). Nacisti su prvo planirali iseliti sve Židove na otok Madagaskar koji se nalazi na jugu Afrike (Longerich, 2010: 161-165). Taj su plan napustili kako bi prihvatili mnogo brutalniju metodu rješavanja ovog pitanja. Način za koji su se opredijelili po pitanju rješavanja *židovskog problema* bio je ubojstvo svih Židova. Pri realizaciji svojih ideja nacisti su koristili različite metode, od masovnih ubojstava i izgladnjivanja pa do prisilnog rada u koncentracijskim logorima. Mnogi zloglasni logori iz Drugoga svjetskog rata napravljeni

su u ovome razdoblju. Najpoznatiji među njima bili su Buchenwald i Dachau (Longerich, 2010: 49-51, 104-105).

Kulminacijski događaj antisemitizma između dva svjetska rata bila je Kristalna noć. Nakon nje već se moglo pretpostaviti kakve će strahote uslijediti. Ovaj je događaj nagovještavao holokaust i u punoj je mjeri prikazao u kojem je stadiju rasizam u Njemačkoj (De Fontete, 1997: 56-68). U noći s 9. na 10. studeni 1938. godine nacisti su započeli s uništavanjem radnji, kuća i sinagoga koje su pripadale Židovima (De Fontete, 1997: 56-68). Osim toga, počinjen je i veći broj ubojstava Židova. Sve ove rasne politike koje su bile potaknute od strane nacista između dva svjetska rata dovele su do strahota u Drugome svjetskom ratu. Takva je rasna politika potaknula holokaust nad Židovima, Romima te stvorila teren za ideološko opravdavanje masovnih ubojstava nad crncima, Slavenima i drugima.

5. Zaključak

Nakon poraza Njemačke u Prvome svjetskom ratu, kao i sve kasnije poteškoće koje su bile uzrokovane time, dovele su do povećanja mržnje prema drugim rasama, a među njima posebno su bili izdvojeni Židovi. Jasan stav Trećega Reicha pokazan je Nürnberškim zakonima kojima su Židovi i drugi bili izdvojeni iz njemačkog društva. Njemačka rasistička politika kulminirala je početkom Drugoga svjetskog rata, a rezultat te politike bio je holokaust i drugi stravični zločini.

Summary

Racism in Germany between Two World Wars

In the period between the two world wars in Germany, rising racism did not solely affect the Jews, but also other nationality and racial groups. After the First World War, racism was on the rise in Germany and it culminated when the Nazis took power. Hitler and other Nazi ideologists developed their theories, which, in the end, brought the beginning of the Second World War.

Literatura

1. Akatama, Mubita, 2017. *Racing With Racism in the Olympic Games, an International Relations Perspective*, IOSR Journal of Sports and Physical Education, vol. 4, str. 18.-21.
 2. De Fontete, Fransoa, 1999. *Rasizam*, XX vek, Beograd.
 3. Fredrickson, George M., 2015. *Racism: A Short History*, Princeton University Press, Princeton.
 4. Furuya, Harumi Shidehara, 1995. *Nazi Racism Toward the Japanese Ideology vs. Realpolitik*, NOAG, vol. 157-158, str. 17-75.
 5. Heilbronner, Oded, 2004. „German or Nazi Antisemitism?“. U: *The Historiography of the Holocaust*, Palgrave Macmillan, London, str. 9-23.
 6. Longerich, Peter, 2010. *Holocaust: The Nazi Persecution and Murder of the Jews*, Oxford University Press, Oxford.
 7. McMahon, Richard, 2007. *The Races of Europe: Anthropological Race Classification of Europeans 1839-1939*, European University Institute, Florence.
 8. Roos, Julia, 2013. *Racist Hysteria to Pragmatic Rapprochement? The German Debate about Rhenish 'Occupation Children', 1920-30*. Contemporary European History, vol. 22, str. 155-180.
 9. Sparing, Frank, 1997. *The Gypsy Camps – The creation, character and meaning of an instrument for the persecution of Sinti and Romanies under National Socialism*, Race Science, vol. 1., str. 39-70.
1. *Racism*, Encyclopaedia Britannica, <https://www.britannica.com/topic/racism>, (31.03.2019.)
 2. *Eugenics*, Encyclopaedia Britannica, <https://www.britannica.com/science/eugenics-genetics>, (31.03.2019.)
 3. Hitler, Adolf, 2002. *Mein Kampf*, Project Gutenberg, <http://gutenberg.net.au/ebooks02/0200601.txt> (31.03.2019.)
 4. *Introduction to the Holocaust*, Holocaust Encyclopedia, <https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/article/introduction-to-the-holocaust> (31.03.2019.)
 5. Shenkman, Rick, 2016. „Adolf Hitler, Jesse Owens and the Olympics Myth of 1936,“ History News Network, <http://hnn.us/articles/571.html> (31.03.2019.)

Elektronički izvori